

Александра Јовановић

МОДА
ШЕШИРА

Историја шешира је веома дуга јер су стари готово колико и људска врста. Како у свету, тако и код нас, ношени су различити типови шешира у краћем или дужем временском периоду.

Модели женских шешира
20-их година XX века

Женску моду шешира двадесетих година XX века означио је *колош шешир* који је имао облик звона (високе калоте и уског обода), украшаван различитим детаљима. Тридесетих година XX века јавили су се модели шешира, који су откривали чело (са проширеним ободом позади и са стране), мали *нахерени шеширићи*, *En vogue* - мале плитке токе, токе налик фесу, мали *шокеј шешири*, *мушики* и *ловачки шешири*, раскошни турбани - капе, беретке. Лети су ношени шешири од чипкасто плетене сламе са великим ободом, украшени вештачким цвећем, перјем, украсним штеповима, морнарске капе са лепршавим тракама и мали *жирардо шешири*, обавијени ешарпама, тракама или вештачким цвећем.

Израдом женских шешира бавиле су се модискиње - *машамоде*, које код нас углавном продавале увозне - потпуно опремљене шешире, поправљале и прерађивале шешире. У Шапцу се прва модискиња појављује 1889. године, Катарина Васић - власница радње за продају женских увозних шешира.

Почетком XX века, модискиње су код нас почеле да самостално израђују шешире. У периоду између два светска рата, у Шапцу је било отворено девет модиских радњи у којима су се преправљали, поправљали, израђивали и продавали шешири.

У свакој модиској радњи обучивало се по неколико ученица, па је у периоду од 1933. до 1943. године седамнаест девојчица положило калфенски испит и стекло звање модиске помоћнице. Од њих је само једна полагала мајсторски испит, стекла звање мајсторице модиског заната и отворила своју модиску радњу.

За разлику од модиског заната чији је производ искључиво женски шешир, шеширције су се бавиле израдом мушких шешира. Занатска израда мушких шешира у Србији заснована средином XIX века, врло брзо је била угрожена увозом индустријски произведених шешира. Поједини модели мушких шешира су годинама, па и деценијама били актуелни што је омогућило њихову индустријску израду. Оно мало преосталих занатлија - шеширција углавном се бавило чишћењем, пеглањем и преправком старих шешира.

Модели женских шешира
30-их година XX века

Најкарактеристичнији типови мушких шешира били су цилиндер и полуцилиндер. Од седме деценије XIX века израђују се шешири од тврђе сламе са равним ободом и плитком, пљоснатом калотом и свиленом траком жирадо. Крајем XIX века почели су да се носе филцани шешири *hamburg*, а почетком XX века појавила се и мекша варијанта тог шешира - *trilby*. Разни облици спортских капа ушли су у моду од половине XX века.

Мушки шешири познатих марки Албертини, Антика каса, Браћа Бем, Борео, Борсалино, Бостон, Ита, Монзеса Моза, Паница, Паркер, Пикадили, Пристон, Рот, Тичини, Фераро, Хабиг, Халбон, Хикел, Хилсон, чувених италијанских и бечких фирм, али и произвођача из других земаља, различитих модела и боја, израђених од панаме, штофа, велута, филца, сламе могли су се купити у помодно-галантеријским трговинама. У понуди су биле разне капе, качети од штофа, плиша, велута, шеширићи за децу, ћачки качети, матроске и берт капе.

У Шапцу је између два светска рата радио само један шеширџија - Милорад Ристић, који се бавио продајом увозних и израдом, преправком, чишћењем, пеглањем, фарбањем мушких и женских шешира.

Шешири, као једно од обележја предратног грађанског друштва, престају да се носе избијањем Другог светског рата, после којег је занатство почело нагло да нестаје појавом државних индустријских предузећа и индустријских производа. Промене су се одразиле и на модни систем, а капе, качети, беретке се више не носе као модни детаљ, већ као одевни предмет којим се штити глава. Уместо предратних модискиња и помодних трговина, Шапчане је шеширима и капама снабдевала трговинска радња *Бегеј*. Ручно рађени мушки и женски

шешири су се могли купити само у радњи шеширџије Матије Радоша и његовог сина Луке. Ова радња, која је почела са радом 1954. године, је због драстично смањеног обима посла затворена 2006. године.

Једино што је остало од модиског и шеширџијског заната у Шапцу, јесу сећања појединача, породичне успомене и фотографије, понеки „преживели“ шешир и архивски материјал. Ниједна модиска, ни шеширџијска радња у Шапцу више не постоји.

Александра Јовановић

музејски саветник, етнолог-антрополог

МУЗЕЈ РУДНИЧКО-ТАКОВСКОГ КРАЈА

НАРОДНИ · МУЗЕЈ · ШАБАЦ

Организација изложбе:

Музеј рудничко-таковског краја, Горњи Милановац,

Народни музеј Шабац;

Аутор изложбе: Александра Јовановић

Реализација изложбе: Тања Гачић

Графички дизајн: Радојко Петровић

Штампа: NB graf, Горњи Милановац

